

JEL Classification: G11, G22, O16**Ясінецька І.А.¹***д-р екон. наук, професор,**E-mail : kinash.irina@meta.ua***Кушнірук Т.М.¹***канд. с.-г. наук, доцент кафедри**садово-паркового господарства, геодезії і землеустрою**E-mail : kuschniruk81@gmail.com***Додурнич В.В.¹***асистент кафедри садово-паркового господарства, геодезії і землеустрою**¹Подільський державний аграрно-технічний університет**Кам'янець-Подільський, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Анотація

У статті охарактеризовано основні економічні елементи формування фінансово-економічного механізму як комплексної системи інструментів за ринкових умов господарювання та систематизовано основні напрямки виконання цього завдання, що у підсумку покликано сприяти відтворенню і збереженню агроресурсного потенціалу регіонів та активізації розвитку сільських територій України.

Сформовано теоретико-методологічні підходи щодо розширення та стабілізації матеріально-ресурсного забезпечення збалансованого використання сільськогосподарських земель. Ключовою вимогою досягнення успіху формування і ефективного функціонування фінансово-економічного механізму і складових його інструментів та важелів для ресурсного забезпечення збалансованого сільськогосподарського землекористування є дотримання законодавчо-правових, організаційних, економічних принципів і концептуальних підходів, що систематизовані в роботі. На цій основі обґрунтовано необхідність розвитку і впровадження у господарську діяльність системи фінансово-економічних інструментів.

Доведено, що ефективність впровадження системи фінансово-економічних інструментів, як складових відповідного механізму забезпечення збалансованого землекористування у сфері агропромисловництва потребує запровадження ринкового обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Останній час потенціал фінансово-економічних передумов забезпечення збалансованого рівня сільськогосподарського землекористування в Україні використовується не на достатньому рівні. Лишається не повністю задіяним напрям залучення фінансово-економічних інструментів і на цій основі аграрний сектор недоотримує інвестиції, що потребує державного регулювання. Інвестиції є найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в охороні навколишнього природного середовища, в забезпеченні прийняттого рівня агроекологічної безпеки та збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення.

Ключові слова: фінансово-економічний механізм; інструменти; збалансоване землекористування; агроресурсний потенціал; земельні ділянки сільськогосподарського призначення; агроєкосистеми.

Вступ. Існуючий в Україні господарсько-споживацький спосіб використання земель сільськогосподарського призначення з використанням ґрунтів, як джерела збагачення, довів свою неспроможність. Підтвердженням є зворотна реакція агроєкосистем через поширення обсягів та зростання інтенсифікації деградаційних процесів навколишнього природного середовища і, перш за все, ґрунтового покриву на землях сільськогосподарського призначення [1].

Поступово з'являється усвідомлення суспільством необхідності переходу від пріоритетності принципів отримання прибутків та нарощування обсягів агровиробництва за рахунок виснаження агроресурсного потенціалу до збалансованого використання сільськогосподарських земель.

Найважчим якісним станом ґрунтового покриву на землях сільськогосподарського призначення обумовлено необхідність впровадження реформ еколого-економічного і організаційно-управлінського спрямування, що потребує формування фінансово-економічного механізму та удосконалення системи інструментів досягнення збалансованого землекористування відповідно до напрямів державної політики та євроінтеграційних намірів України, що обумовлює актуальність обраної теми дослідження [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення проблем забезпечення збалансованого природокористування на фундаментальній основі проводяться широким колом представників зарубіжних і вітчизняних наукових шкіл. Серед видатних дослідників, у працях яких вивчаються зазначені проблеми, зокрема з обґрунтування поняття екологічної безпеки та напрямів забезпечення збалансованого землекористування, підходи і методи подолання ризиків та загроз щодо її рівня вирізняються праці І.К. Бистрякова, Б.В. Буркинського, С.П. Іванюти, А.Б. Качинського, В.С. Кравціва, І.М. Лицура, В.О. Онищенка, В.Г. Потапенка, О.Ф. Савченка, М.С. Самойлік, П.М. Скрипчука, Є.В. Хлобистова, О.І. Шкуратова та ін. Також важливим є розроблення основних теоретико-методологічних засад збалансованого природокористування й охорони навколишнього природного середовища, визначення шляхів практичного удосконалення системи охорони довкілля, які досліджуються в роботах Л.М. Грановської, Б.М. Данилишина, О.І. Дребот, Л.Я. Новаковського, В.М. Трегобчуката ін. Вирішенню питань збалансованого землекористування присвячено наукові розробки Т.І. Галаган, Г.Д. Гуцуляка, Ю.Г. Гуцуляка, Д.С. Добряка, А.Г. Мартина, А.М. Третьяка та ін. Дослідженню аспектів раціонального використання земель як територіального базису організації виробництва присвячено роботи В.Т. Гриневецького, О.А. Демидова, О.С. Дорош, О.І. Коваліва, А.М. Москаленка, Б.С. Носка, М.Г. Ступеня, О.Г. Тараріка, А.О. Череднікової та ін. Наукові доробки цих дослідників стали теоретико-методологічною основою роботи і отримали продовження у обґрунтуванні проблем і аспектів теорії та практики досягнення збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення, напрямів удосконалення його фінансово-економічного забезпечення як фактору збереження агроресурсного потенціалу регіонів та розвитку сільських територій [4, 5, 6].

Мета. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних підходів щодо формування механізму досягнення збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення як ключового фактору збереження і відтворення агроресурсного потенціалу регіонів.

Методологія дослідження. Теоретико-методологічною основою є загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, які використано для розкриття наукових основ та основоположних підходів щодо формування механізму збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення: монографічний (для систематизації поглядів учених й узагальнення категорійного апарату); статистичного аналізу (для оцінки сучасного стану використання земель сільськогосподарського призначення, еколого-економічних особливостей застосування фінансово-економічних інструментів у аспекті забезпечення збалансованого сільськогосподарського землекористування); графічний; економіко-статистичні; системного підходу [7].

Проведення дослідження засновано на використанні інформаційної бази

законодавчих та нормативних урядових актів, матеріалів Державної служби статистики України, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, а також публікацій Інституту охорони ґрунтів України та інших установ і організацій, у тому числі і закордонних, інтернет-ресурсів.

Результати дослідження. Існуючий спосіб ведення агровиробництва з незбалансованим землекористуванням довів свою еколого-економічну неспроможність. Незбалансоване сільськогосподарське землекористування, застаріла морально та фізично зношена матеріально-технічна база, недотримання технологій обробітку землі, порушення сівозмін при вирощуванні сільськогосподарських культур, відсутність інвестицій в екологобезпечне землекористування – усі ці фактори провокують подальше збільшення ерозійних процесів, погіршення природних властивостей ґрунтів, чималих втрат родючих сільськогосподарських угідь [8].

Досягнення збалансованого рівня використання земель і сільськогосподарського призначення у тому числі, залежить не лише від обсягів, а і від ефективності використання інвестиційних ресурсів в сферу агровиробництва. Адже тенденції екстенсивного використання земель в умовах нехтування принципами їх охорони спричинили багато складних проблем, зокрема знецінення принципів збалансованого землекористування обумовило дисбаланс структури інвестицій в Україні.

Теоретичні й прикладні аспекти залучення та економічного оцінювання інвестицій досліджено в наукових працях відомих учених, проте, відмічаючи вагомий вклад існуючих наукових розробок, пропозиції стосовно гармонізації економічного інструментарію до екологічно безпечного використання земельних угідь та відтворення їх продуктивності як ресурсу з урахуванням багатоаспектного характеру цієї проблеми, потребують додаткового вивчення і залишаються актуальними. Це вимагає посилення уваги до сучасного стану і ролі інвестицій в аграрний сектор України як ключової складової забезпечення збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення та визначення системи еколого-економічних показників ефективності їх використання [9].

Сучасні економічні труднощі не сприяють забезпеченню збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення, за таких умов відсутня перспектива вирішення проблеми відтворення та охорони земельних ресурсів. Отже, необхідність підвищення якості управління земельними ресурсами на державному, регіональному та місцевому рівні за допомогою економічних інструментів має важливе значення для забезпечення збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення.

Сучасна криза землекористування і стан ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення, будучи частиною системної кризи в економіці України, змінюють баланс екологічної та економічної складових агровиробничої системи. Специфіка ситуації при цьому полягає у зниженні необхідного рівня цих компонент. Передусім, біля п'ятидесяти відсотків земель сільськогосподарського призначення зазнали дії деградаційних процесів. З іншої сторони, господарства, хоч і намагаються зберегти якісний стан земель, проте не мають достатніх ресурсів для цього через недосконалу цінову політику, моральне і фізичне зношення техніки, відсутність обігових коштів. Перші ознаки відображення дисбалансу проявляються у вигляді зменшення вмісту органічної речовини у ґрунті, підвищення рівня його кислотності, дегуміфікації, посилення ерозійних процесів, засолення ґрунтів, що врешті-решт призводить до втрати ґрунтової родючості [7, 8].

Формування та визначення збалансованої структури матеріальних потреб сільськогосподарських товаровиробників, використання прогресивних засобів і методів

їх задоволення потребує врахування екологічних аспектів землекористування. Інтеграція інтересів екології та економіки дасть змогу розв'язати проблему пошуку компромісу між забезпеченням прийняттого рівня рентабельності агровиробництва та агроекологічної безпеки регіонів усіх таксономічних рівнів. Розв'язати окреслені проблеми можливо через перебудову виробничо-технічної бази галузі, оновлення парку сільськогосподарських машин та обладнання, що дасть змогу значно збільшити обсяги та ефективність виробництва екологічно чистої продукції.

Так, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, аграрний сектор України потребував станом на 2018 р. 250 млрд грн капіталовкладень для оновлення основних засобів виробництва, а, за даними Державного комітету статистики України, обсяги інвестицій у сільське господарство в цілому щороку зростали від 11,6 млрд грн у 2015 р. до 18,6 млрд грн у 2018 р. У 2018 р. цей показник досяг позначки 30,1 млрд грн (у фактичних цінах). Для порівняння наведені значення займали від 6,1% у 2015 р. загального підсумку капітальних інвестицій до 11% у 2018 р. [2], але ці кошти спрямовувались суто на виробничі проекти, а не на підвищення рівня агроекологічної безпеки та охорону ґрунтів [3].

Існуюча ситуація з тривалим нехтуванням вимог щодо дотримання принципів збалансованого землекористування несе потенційно високий рівень загроз не лише агроекологічній, а і продовольчій безпеці держави з наслідком подальшого дисбалансу на світових ринках. Існує ризик кардинального зниження природної родючості ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення. Забезпечення збалансованого землекористування є основою досягнення прийняттого рівня агроекологічної безпеки і потребує впровадження широкомасштабної програми використання й охорони земель національного та регіонального рівнів. Водночас впровадження такої програми потребує фінансового забезпечення, а відтак – і механізмів контролю виконання робіт та системи індикаторів ефективності використання коштів. Отже, назріла необхідність перерозподілу напрямів використання грошових надходжень, що у підсумку має бути націлено на підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів у сільськогосподарському землекористуванні. Як індикатори ефективності використання коштів можна розглядати динаміку показників, які характеризують якість впровадження заходів, тобто, якщо кошти витрачено раціонально і заходи впроваджено згідно з науково обґрунтованими технологічними вимогами у оптимальних обсягах, то з високим рівнем ймовірності можна очікувати позитивного відгуку стану ґрунтів [6].

Усі показники, які пропонується розглядати як індикатори рівня ефективності використання інвестиційних ресурсів у землекористування, можна умовно поділити на три групи:

1. Територіально-просторові:

- просторово-територіальна структура земельних угідь в межах регіону;
- структура посівних площ сільськогосподарських культур сівозмін та частка чистих парів у ній;
- частка ріллі на схилах крутизною 5–7 і більше градусів;
- частка площ ріллі з еродованими, малопродуктивними та деградованими ґрунтами.

2. Агрохімічні:

- частка ріллі з бездефіцитним балансом гумусу та поживних речовин (азоту, фосфору, калію);
- частка зрошуваних земель у складі ріллі;
- частка сильно кислих і кислих ґрунтів у складі ріллі;
- частка ґрунтів у складі ріллі, забруднених важкими металами, залишками

пестицидів і радіонуклідами.

3. Фізико-хімічні:

- частка еродованих земель у складі ріллі (передусім, сильно змитих і змитих);
- частка переущільнених ґрунтів у складі ріллі.

Оптимальним прийнято вважати співвідношення екологічно дестабілізуючих угідь (рілля) до стабілізуючих (природні кормові угіддя, ліси, водні об'єкти з водоохоронними зонами) на рівні одиниці, тобто розораність території України не повинна перевищувати 40–50% [33]. Скорочення частки ріллі у структурі угідь до оптимальних рівнів потребує виведення з експлуатації малопродуктивних і деградованих земель, що сприятиме забезпеченню раціонального використання обмежених фінансових ресурсів, адже інтенсифікація землеробства передбачає нарощування обсягів врожаїв на родючих землях, де інвестиції у заходи зі збереження родючості є менш затратними [7].

Крім того, показниками ефективності використання інвестиційних ресурсів на впровадження комплексу науково обґрунтованих заходів забезпечення збалансованого землекористування можна вважати показники агрохімічного і фізико-хімічного якісного стану ґрунтів. У цьому контексті інтегральними показниками виступають бездефіцитний баланс гумусу і поживних речовин, рівень забруднення. При цьому забезпечення прийнятної рівня рентабельності виробництва продукції рослинницької галузі потребує запровадження прогресивних технологій з оновленим парком сільськогосподарської техніки, що забезпечить підвищення врожайності з високими параметрами якості [7].

Як зазначає Гайдуцький А.П., урахувуючи високу природну привабливість аграрного сектору держави, максимальний обсяг іноземного інвестування в сільське господарство України може досягти рівня частки галузі у структурі внутрішнього валового продукту. Максимально можливий рівень залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор до 50–70 дол. США на одного сільського жителя в рік [1, с. 64]. Таким чином, сільськогосподарське виробництво потребує збільшення обсягів іноземних інвестицій. Зазначене є наслідком відсутності законодавства про обіг сільськогосподарських земель, а відтак – заборона використання землі в якості застави для отримання кредитних ресурсів, залучення іноземних інвестицій, формування статутного капіталу. Одним з основних напрямів підвищення інвестиційної привабливості земельних відносин України є включення ділянок земель сільськогосподарського призначення в економічний обіг.

Застосування фінансово-економічного забезпечення прийнятної рівня екологічної безпеки агросфери ґрунтується на «системі фінансово-економічних методів, важелів, форм і прийомів з управління заходами охорони, збереження, використання і відтворення природних ресурсів із відповідним правовим, нормативним, фінансовим та інформаційним забезпеченням» [8]. Дія системи цих інструментів реалізується, зокрема, економічним та матеріальним стимулюванням процесів природокористування, матеріальним зацікавленням і відповідальністю за втілення заходів із забезпечення збалансованого рівня природо- і землекористування, зокрема у процесі агровиробництва.

Економічне стимулювання спрямовано на підвищення зацікавленості власників землі й землекористувачів у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів, захисту земель від негативних наслідків виробничої діяльності.

Лише синергетичний ефект інституціонального забезпечення та фінансово-економічних інструментів забезпечать ефективне функціонування законодавчої бази та підвищення якості управління земельними ресурсами на державному, регіональному та місцевому рівні. В цілому механізм формування збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення включає елементи: екологічну, економічну, інституціональну, інформаційну, соціальну і політико-правову. За таких обставин

ефективними складовими механізму є економічні інструменти, які забезпечать збалансоване використання земель сільськогосподарського призначення:

- фінансові стимули для громадян/юридичних осіб - землевласників та землекористувачів, які забезпечують охорону земель, підвищення їх родючості за період сільськогосподарської діяльності. Для цього разом із державною реєстрацією права власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення та/або користування нею необхідно реєструвати сертифікат якості ґрунтів на цій ділянці, або ж агрохімічний паспорт, із занесенням відповідних даних в єдиний земельний кадастр. Ці документи будуть юридично базовими для здійснення обігу ділянок;

- економічна відповідальність за погіршення якісного стану ґрунту;
- страхування ризиків використання сільськогосподарських земель, яке дозволяє узгодити різноспрямовані інтереси агровиробників з еколого-економічними запитами суспільства.

Фінансово-економічний механізм виконує регулювальну функцію екологічної діяльності товаровиробників в аграрній сфері та спрямований на підвищення економічної результативності землекористування із застосуванням принципу «забруднювач та користувач сплачують повну ціну». Складовою такого механізму є впровадження регуляторів природокористування стимульовально-компенсаційного характеру. Економічне стимулювання досягнення збалансованого використання та охорони земель у нашій державі передбачено Земельним кодексом України (ст. 205), [3] яке включає:

- надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель; виділення коштів державного або місцевого бюджету громадянам та юридичним особам для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини;

- звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану згідно з державними та регіональними програмами; компенсацію з бюджетних коштів зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих та малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини.

Механізм управління використанням земель сільськогосподарського призначення повинен складатись із системи елементів, основними з яких є:

- обов'язковість проведення еколого-економічного оцінювання стану використання земель у процесі природокористування на основі залучення інформації державних органів статистики й моніторингової діяльності;

- систематизація та узагальнення інформації про володіння, користування і розпорядження земельними ділянками шляхом проведення моніторингу земельних відносин, ресурсне забезпечення землеохоронних заходів з метою досягнення збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення як ключового фактору забезпечення прийняттого стану агроекологічної безпеки регіонів;

- оподаткування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, а саме: земельний податок за цільовим призначенням, типом платника (фізичні, юридичні особи), місцем реєстрації права власності на землю; сплата єдиного податку платниками 4-ї групи за використання земель;

- передбачення в державному бюджеті окремим рядком фінансування заходів з охорони земель сільськогосподарського призначення, що у підсумку спрямовано на досягнення збалансованого їх використання;

- підвищення витрат на управління земельними ресурсами;
- плата за забруднення природного середовища;

- відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва та збитків при вилученні земель;
- заохочення через систему фінансово-економічних важелів до забезпечення збалансованого використання й впровадження заходів з охорони земель;
- удосконалення ціноутворення з урахуванням екологічних факторів;
- екологічні фонди, програми і страхування.

Важливим аспектом є необхідність посилення дії економічних важелів щодо стимулювання забезпечення збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення у господарській системі на основі розробки інструментарію наскрізного (єдиних для всіх структурних рівнів) еколого-економічного оцінювання. Проведення такого оцінювання є передуючим етапом до прийняття стратегічних рішень, їх результати мають бути покладені в основу вибору напрямів подальшого господарського розвитку. Стимулювання землевласників та землекористувачів до застосування заходів з охорони та раціонального використання земель буде ефективним за умови застосування економічних інструментів. На сучасному етапі, враховуючи існуючий в Україні бюджетний дефіцит на тлі еколого-економічної кризи, найактивніше можуть бути застосовані інструменти прямого і опосередкованого стимулювання, а також за рахунок накопичених підприємствами-товаровиробниками власних ресурсів. Зазначене буде можливим за наявності доступних пільгових кредитів та при оподаткуванні за нульовою ставкою при здійсненні землеохоронних заходів як фізичними, так і юридичними особами.

Крім того, потребують вивчення можливості запровадження комплексу фінансово-економічних заходів, що супроводжують функціонування вільного обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Завдяки цьому відкриваються нові можливості залучення додаткових фінансових ресурсів у розвиток сектору землекористування. Головне джерело фінансових надходжень – це процеси капіталізації природно-ресурсного потенціалу регіонів, ключовим компонентом яких є земельні ділянки.

Висновки і перспективи. Проаналізовано роль фінансово-економічного забезпечення збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення як ключового фактору відновлення і збереження агроресурсного потенціалу регіонів, активізації розвитку сільських територій та забезпечення агроекологічної і продовольчої безпеки України. Так, з огляду на сучасну економічну кризу, в Україні надходження коштів на заходи поліпшення стану ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення відбувається у недостатніх обсягах, що призвело до нестачі внесення добрив та засобів захисту, а у підсумку – до погіршення гумусового стану ґрунтів: для 17,7 % земель, які обстежувались, вміст гумусу склав 2,0 %; для 55,2 % земель – 2,1–4,0 % гумусу; для 26,5 % – 4,1–6,0 % гумусу й лише близько 0,6% досліджуваних земель характеризуються вмістом гумусу понад 6,0% [5]. Це є особливо негативним з огляду на зростання в структурі агровиробництва питомої ваги екстенсивних культур, бо домінуючими є економічні вигоди на тлі інвестиційної кризи.

Список використаних джерел

1. Бабміндра Д.І., Третяк А.М. Земельні ресурси України та їх використання. Київ : ЦЗРУ, 2003. 143 с.
2. Добряк Д.С., Канаш О.П., Бабміндра Д.І., Розумний І.А. Класифікація сільськогосподарських земель як наукова передумова їх екологічнобезпечного використання. Київ : Урожай, 2007. 462 с.
3. Земельний кодекс України: Офіційний сайт Верховної ради України. Retrived from: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

4. Кулинич П.Ф. Ринок земель сільськогосподарського призначення: правова модель та перспективи розвитку. *Ринок землі*. 2002. № 3. С. 31–40.
5. Лупенко Ю.О. Економічні передумови становлення ринку сільськогосподарських земель. *Ринок землі*. 2002. № 3. С. 41–44.
6. Моголова М.М. Ринок землі як важлива умова розвитку ефективного виробництва. *Економіка АПК*. 2000. № 2. С. 76–79.
7. Новаковський Л.Я., Третяк А.М. Основні положення концепції розвитку земельної реформи в Україні. Інститут землеустрою УААН. Київ, 2000. 96 с.
8. Саблук П. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України. *Економіка України*. 2008. № 12. С. 4.
9. Третяк А.М. Методологічні засади ринку землі в Україні. *Землепорядкування*. 2001. № 4. С. 14–20.

*Дата надходження статті до редакції: 10.09.2020
І рецензування 11.10.2020 Прийняття в друк: 22.12.2020*

Yasinetska I.A.¹

ScD in Economics, Professor

E-mail : kinash.irina@meta.ua

Kushniruk T.M.¹

Ph.D. in Agriculture, Associate Professor of Horticulture

Geodesy and Land Management Department

E-mail : kuschniruk81@gmail.com

Dodurych V.V.¹

Assistant of Horticulture, Geodesy and Land Management Department

¹*State Agrarian and Engineering University in Podilya*

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

APPLICATION PECULIARITIES OF TOOLS FOR ENSURING A BALANCED USE OF AGRICULTURAL LAND

Abstract

The article describes the main economic issues of the financial and economic mechanism as a comprehensive system of instruments in the market conditions and systematizes the main directions of this task, which ultimately aims to promote the reproduction and preservation of agricultural potential of regions and intensify rural development of Ukraine.

Theoretical and methodological approaches to the expansion and stabilization of material and resource provision of balanced use of agricultural land have been formed. The key requirement for the formation success and effective functioning of the financial and economic mechanism and its components, tools and levers for resource provision of balanced agricultural land use is compliance with legal, organizational, economic principles and conceptual approaches, systematized in the paper. The need for development and implementation of the system of financial and economic instruments in economic activity is substantiated on this basis.

It is proved that the effectiveness of the introduction of the system of financial and economic instruments, as components of the appropriate mechanism to ensure balanced land use in the field of agricultural production requires the introduction of market circulation of agricultural land. Recently, the potential of financial and economic preconditions for ensuring a balanced level of agricultural land use in Ukraine is not used at a sufficient level. The direction of attracting financial and economic instruments remains not fully involved and on this basis the agricultural sector is short of investment, which requires state regulation. Investments are the most important means of ensuring progressive structural changes in environmental protection, ensuring an acceptable level of agri-environmental safety and balanced use of agricultural land.

Keywords: *financial and economic mechanism; tools; balanced land use; agro-resource potential; agricultural land plots; agroecosystems.*

References

1. Babmindra, D.I., Tretjak, A.M. (2003). Zemel'ni resursi Ukraïni ta ïh vikoristannja. Kiïv [Land resources of Ukraine and their use]: CZRU. 143 s. [in Ukrainian]
2. Dobrjak, D.S., Kanash, O.P., Bambindra, D.I., Rozumnij, I.A. (2007). Klasifikacija sil's'kogospodars'kih zemel' jak naukova peredumova ïh ekologobezpechnogo vikoristannja. [Classification of agricultural lands as a scientific prerequisite for their environmentally friendly use] Kiïv: Urozhaj. 462 s. [in Ukrainian]
3. Zemel'nij kodeks Ukraïni [Elektronnij resurs] [Land Code of Ukraine [Electronic resource]]: Oficijnij sajt Verhovnoï radi Ukraïni. Retrived from: <http://zakon5.rada.gov.ua>. [in Ukrainian]
4. Kulinich P.F.(2002). Rinok zemel' sil's'kogospodars'kogo priznachennja: pravova model' ta perspektivi rozvitku [Agricultural land market: legal model and development prospects] . Rinok zemli. № 3. S. 31–40. [in Ukrainian]
5. Lupenko, Ju.O. (2002). Ekonomichni peredumovi stanovlennja rinku sil's'kogospodars'kih zemel' [Economic preconditions for the formation of the agricultural land market]. Rinok zemli. № 3. S. 41–44. [in Ukrainian]
6. Mogilova, M.M. (2000). Rinok zemli jak vazhliva umova rozvitku efektivnogo virobnictva [Land market as an important condition for the development of efficient production]. Ekonomika APK. № 2. S. 76–79. [in Ukrainian]
7. Novakovs'kij, L.Ja., Tretjak, A.M. (2000). Osnovni polozhennja koncepcii rozvitku zemel'noï reformi v Ukraïni [The main provisions of the concept of land reform in Ukraine]. Institut zemleustroju UAAN. Kiïv. 96 s. [in Ukrainian]
8. Sabluk, P. (2008). Stan i perspektivi rozvitku agropromislovogo kompleksu Ukraïni. Ekonomika Ukraïni [State and prospects of development of the agro-industrial complex of Ukraine]. №12. S. 4. [in Ukrainian]
9. Tretjak, A.M. (2001). Metodologichni zasadi rinku zemli v Ukraïni. [Methodological principles of the land market in Ukraine]. *Zemlevporjadkuvannja*, 4, 14–20.

Received: 09/10/2020

Revision: 10/11/2020 Accepted: 12/22/2020